

PRZEPAŚĆ KOMUNIKACYJNA – CZY TECHNOLOGIA DZIELI POKOLENIA?

BOŻENA DUSZA – MAGDALENA WASYLEWICZ

Abstrakt: W naszym artykule pragniemy poszukać odpowiedzi na pytanie czy dynamiczny rozwój technologii pomaga w komunikacji międzypokoleniowej czy ją utrudnia? Dzięki możliwościom technologicznym odzwyczajamy się bowiem od zwykłych interakcji międzyludzkich, takich jak: komunikacja „twarzą w twarz”, która ustępuje często miejsca komunikacji za pomocą różnego rodzaju pośredników. Rewolucja technologiczna zakłóciła sposób zdobywania praktycznej wiedzy i umiejętności komunikacyjnych, które posiada pokolenie ludzi dorosłych, a których musi uczyć się młode pokolenie, które z kolei w odróżnieniu od pokolenia dorosłych, bez większego wysiłku porusza się w cyberprzestrzeni. Młodzież zdefiniowała „nową kulturę” komunikacyjną, która nie podlega już dyktatowi czasu, miejsca, a nawet wyglądu. Ta kultura często jest obca ludziom z tak zwanego „wyżu demograficznego”. Artykuł stanowi wstęp do dyskusji dotyczącej komunikacji międzypokoleniowej w dobie nowych mediów?

Słowa kluczowe: Komunikacja. Nowe technologie. Pokolenie sieci. Pokolenie wyżu demograficznego.

Abstract: In our article we want to look for the answer to the question whether the dynamic development of technology helps in communication intergenerational or it makes it more difficult? By adding the technology we don't use the regular interaction among people, such as: communication "face-to-face", which devastated many space communication using different kinds of intermediaries. Technological revolution affected the manner of acquiring practical knowledge and skills of communication, which has a generation of human adults, and which must teach the young generation, which, in turn, in contrast to a generation of adults, without greater effort is moving in cyberspace. Young people define "a new culture of communication", which is not already shall be subject to the influence of time, space, and even the appearance. This culture is often a unfamiliar to people from the so-called "high demographic". This article is an introduction to the discussion on communication intergenerational in new media time?

Keywords: Communication. New technologies. Next generation networks. Generation of a high demographic.

Człowiek jest istotą stadną, chce żyć w otoczeniu innych ludzi, kontaktować się z nimi, w związku z tym właśnie komunikacja między-

ludzka jest jedną – obok miłości, akceptacji i przyjaźni – z podstawowych potrzeb człowieka. Dzięki możliwościom technologii odzwyczajamy się od zwykłych interakcji międzyludzkich, takich jak: komunikacja „twarzą w twarz” z tak istotnym kontaktem wzrokowym, aktywnym, empatycznym słuchaniem. Umyka nam wiele istotnych informacji, które „wypowiadamy” poprzez grymas, uśmiech, przypadkowe dotknięcie, sztywno wyprostowaną lub wyluzowaną sylwetkę. Komunikacja interpersonalna bezpośrednia ustępuje często miejsca komunikacji za pomocą różnego rodzaju pośredników, w której ważną rolę odgrywa przestrzeń bez ograniczeń, brak cielesności, anonimowość. Można rzec, że rewolucja technologiczna zakłóciła sposób zdobywania praktycznej wiedzy i umiejętności komunikacyjnych. Pokusy stwarzane przez nowe technologie odciągają ludzi od zwykłych interakcji i pogłębiają tym samym przepaść międzypokoleniową. Ludzie starsi, czy inaczej pokolenie wyżu demograficznego bez trudu komunikuje się ze sobą w sposób bezpośredni, natomiast pokolenie młodych odzwyczaiło się od zwykłych relacji międzyludzkich. Doskonale znając się na nowych technologiach często muszą uczyć się podstawowych umiejętności interpersonalnych. Młode pokolenie, w odróżnieniu od pokolenia dorosłych, bez większego wysiłku porusza się w cyberprzestrzeni. Młodzi ludzie stworzyli komputerowe sieci społeczne, dzięki takim portalom, jak McSpace, Facebook, dzięki czatom, komunikatorom, e-mailom, telefonom komórkowym. Zdefiniowali „nową kulturę” komunikacyjną, która nie podlega już dyktatowi czasu, miejsca, a nawet wyglądu (G. Small, G. Vorgan, 2011, s. 40). W książce *„iMózg. Jak przetrwać technologiczną przemianę współczesnej umysłowości”* autorzy nazwali młode pokolenie „Cyfrowymi Tubylcami”, który urodzili się w świecie technologii komputerowej, a dorosłe pokolenie „Cyfrowymi Imigrantami”, którzy już jako dorośli zetknęli się z tą technologią (2011, s. 46). Umysły tych pierwszych rozwijające się w nieustannej stymulacji cyfrowej nauczyły się reagować szybciej, kodować informacje w inny sposób, mają krótszy zakres uwagi, podejmują się wielozadaniowości (ładując muzykę do iPoda, rozmawiając w komunikatorze, odrabiają lekcje) (2011, s. 48). Młode pokolenie to pokolenie sieci, pokolenie globalne, są: mądrzejsi, bystrzejsi i bardziej tolerancyjni niż ich poprzednicy. Są przyzwyczajeni do szybkiego tempa, bez problemu zajmują się kilkoma rzeczami równocześnie: korzystają z różnych mediów, rozmawiając przez telefon sprawdzają pocztę czy logują się na Facebooku. Dla nich sieć jest naturalnym środowis-

kiem komunikowania się, uczenia, wyszukiwania informacji. Jest to pokolenie, które w naturalny sposób przyjmuje technologie, bo dorasta w ich otoczeniu. Dla wielu młodych ludzi posługiwanie się nowymi technologiami jest tak oczywiste jak oddychanie. Dla pokolenia sieci jest czymś przezroczystym. Jak konstatuje Coco Conn „w ogóle jej nie widać. Jest jak powietrze” (2011, s. 64).

Mózgi młodych są oprzyrządowane inaczej na potrzeby technologii. Wielu autorów twierdzi, że mamy do czynienia z pierwszym przypadkiem pokolenia, które dorasta mając inną strukturę połączeń mózgowych, dzięki czemu inaczej przetwarza informacje, inaczej się zachowuje (D. Tapscott, 2010, s. 77). Potrafią bez trudu gromadzić informacje, umieją przysłać obrazy, zbierać je i wykorzystywać. Mózgi współczesnych „Cyfrowych Tubylców” dostosowują się do szybkich poszukiwań w cyberprzestrzeni. Dominują nie tylko w komputerach, ale i w korzystaniu z Internetu i innych cyfrowych metod komunikacji. D. Tapscott powołuje się na badania S. Kutchera i jego syna Matthew, którzy stwierdzają, iż zetknięcie się z nowoczesnymi technologiami może doprowadzić do zmian w fizycznej strukturze mózgu oraz w sposobie jego funkcjonowania. Stąd różnice międzypokoleniowe w posługiwaniu się nowymi środkami komunikacji. W rozwoju mózgu wyróżnili bowiem dwa etapy, w których zmienia i rozwija się struktura połączeń mózgowych. Pierwszy to okres wczesnego dzieciństwa (do 3 roku życia), w którym to pokoleniu młodych dostarczane jest więcej bodźców niż w przypadku ich rodziców. Drugi kluczowy etap to okres dojrzewania w którym to okresie młodzież aktywnie korzysta z mediów, a nie jedynie biernie ogląda telewizję, tak jak ich rodzice czynili w tym wieku. Badacze doszli do wniosku, że sposób spędzania czasu w tych dwóch okresach kształtuje nasz mózg (2010, s. 77-78). Porównując nawyki medialne starszego i młodszego pokolenia można stwierdzić, że czas spędzany przez młodzież aktywnie w Internecie, rodzice poświęciliby na pasywne oglądanie telewizji. Stąd różnice międzypokoleniowe zauważane w posługiwaniu i komunikowaniu się za pomocą nowych mediów.

W momencie, gdy młodzież jest niemal nieustannie połączona w cyberprzestrzeni, komunikuje się za pomocą różnego typu pośredników, dorosłe pokolenie poświęca znacznie mniej czasu na kontakt z nową technologią. Choć adaptuje się w epoce cyfrowej, ich podejście znacznie różni się od podejścia młodzieży. „Cyfrowi Imigranci” są zmuszeni do nauki nowego cyfrowego języka, co jest wyzwaniem przy-

pominającym to, przed jakim stają prawdziwi imigranci przebywający do nowego kraju (G. Small, G. Vorgan, 2011, s. 69). Stąd niechęć wielu starszych osób, a niekiedy strach przed korzystaniem z nowych technologii. Zdaniem wielu przedstawicieli dorosłego pokolenia komputer i telefon komórkowy zostały stworzone przez młodych i dla młodych. Uczenie się nowych sposobów komunikowania się, zdobywania informacji to niełatwe zadanie. Ponadto, jak twierdzi G. Small i G. Vorgan “mózg typowego Imigranta, wykształcił się w czasach, kiedy obowiązywał zupełnie inny model życia społecznego i uczenia się, kiedy wszystko robiono kroku po kroku i zajmowano się jednym zadaniem naraz” (2011, s. 69). Ponadto z wiekiem zmieniają się także struktura i funkcje mózgu. Ze względu na spowolnienie myślenia i pamięci komórki mózgowe osób starszych nie komunikują się już tak szybko. Wiele osób starszych nie potrafi opracowywać informacji tak szybko, jak robią to ludzie młodzi.

Jednak coraz częściej pojawiają się badania wskazujące na fakt, że starsze mózgi pozostają plastyczne i podatne na zmiany, a dzięki treningom starsze pokolenie może nadążyć za pokoleniem młodym w dziedzinie komunikacji za pomocą nowych technologii. Badania przeprowadzone na Stanowym Uniwersytecie Michigan potwierdziły, że starsze mózgi skonfrontowane z nieustannie zmieniającym się otoczeniem potrafią włączyć nowe obszary mózgu, zwłaszcza w płacie czołowym (2011, s. 73). Obecnie duża grupa seniorów ma już całkiem dobre rozeznanie w nowych technologiach. Jest coraz liczniejsza grupa w pokoleniu „wyżu demograficznego”, która uważa, że nowe technologie to przede wszystkim szansa na niestarczenie się, to dotrzymanie kroku współczesności, są entuzjastyczni wobec możliwości, których dostarcza im technologia, którą chcą poznać i zrozumieć. Gotowi są poświęcić jej więcej uwagi i czasu, ale jednocześnie są wobec niej bardziej ostrożni, zachowując pewien dystans. Jak wynika z badań „Mobilny internet 50+ – nowe media w rękach starszych użytkowników”¹ starsze pokolenie korzysta chętnie z nowych technologii, ale

---

¹ Badanie „Mobilny internet 50+ – nowe media w rękach starszych użytkowników” przygotował i zrealizował zespół badaczy z Instytutu Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego i Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej w Warszawie, kierowany przez Łucję Krzyżanowską z Instytutu Socjologii UW. Badanie zrealizowano na przełomie sierpnia i września 2010 roku w formie pogłębionych wywiadów z elementami obserwacji etnograficznej oraz wtórnej analizy danych źródłowych (desk research). Badanie miało charakter jakościowy a zadaniem było wskazać możliwe obecne i przyszłe wykorzystanie nowych mediów przez osoby powyżej

robi to inaczej niż młodzież. Zdecydowana większość badanych rozmówców ma w domu jedno, względnie dwa miejsca, w których korzystają z komputera (w odróżnieniu od młodzieży), ale nie doświadczają, tak jak młodzi, pełnej mobilności, a raczej wielostacjonarności tego urządzenia. W odróżnieniu od młodego pokolenia, dla którego sieć jest więziotwórcza, dla starszych ludzi korzystanie z Internetu jest praktyką samotniczą. Starsi chcą mieć poczucie prywatności, w sieci szukają więc albo anonimowych miejsc o charakterze czysto publicznym, gdzie są biernymi widzami, albo własnego, prywatnego zakątka sieciowego. Skala sieci przytłacza ich, podobnie, jak jej otwartość. Wyraźne granice między tym, co prywatne, a publiczne definiują ich sposoby zachowań w Internecie. Jakkolwiek rozumieją, że młodsze pokolenia ma inne podejście, to sami nie zamierzają dostosowywać własnego rozumienia prywatności do standardów promowanych przez sieć (Raport „Mobilny internet 50+...”).

Pokolenie sieci używa technologii cyfrowych w zupełnie inny sposób niż pokolenie wyżu demograficznego. Każde komunikuje się zgodnie ze swoimi możliwościami i umiejętnościami. Oba pokolenia wypracowały odmienne kody reakcji i zachowań obowiązujących podczas korzystania z telefonów komórkowych czy z Internetu. Oba pokolenia jednak nabyły – chętnie, czy mniej chętnie umiejętności technologiczne, choćby po to, by przetrwać w nieustannie zmieniającym się świecie. „Niemal wszyscy Cyfrowi Imigranci stają się z czasem technologicznymi ekspertami, co w jakimś stopniu niweluje przepaść między mózgami obu pokoleń. Wraz z upływem kolejnych dekad wszystkie osoby w wieku produkcyjnym będą pochodzić z pokoleń Cyfrowych Tubylców, a przepaść między mózgami w takiej formie, jaką znamy obecnie, przestanie istnieć” (G. Small, G. Vorgan, 2011, s. 41).

Pomimo wielu różnic w kontekście kompetencji i umiejętności komunikacyjnych, jakie dzielą oba pokolenia, tak różne pokolenia, nie uważamy, że jest to oznaką konfliktu między pokoleniami na tej płaszczyźnie. Jest to starcie dwóch odmiennych światów, które najlepiej, jak potrafią starają się radzić sobie z tak dynamicznie rozwijającymi się środkami komunikacji i dostosowują je do swoich potrzeb.

---

50. roku życia. Celem badania było również włączenie się do dyskursu publicznego na temat ludzi w wieku 50+ i użytkownika sieci. W raporcie skupiono się na użytkownikach i korzyściach płynących z korzystania z nowych technologii przez osoby 50+.

Zoznam bibliografických odkazov

SMALL, G. VORGAN, G. iMózg. Jak przetrwać technologiczną przemianę współczesnej umysłowości, Vesper, Wydanie I Poznań 2011, ISBN 978-83-7731-023-6, tłumaczenie Sy Borg.

TAPSCOTT, D. Cyfrowa dorosłość. Jak pokolenie sieci zmienia nasz świat, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Wydanie I, Warszawa 2010, ISBN 978-83-61408-96-3.

Raport „Mobilny internet 50+ – nowe media w rękach starszych użytkowników” 2010 www.projektmobilnosc.pl.

Dr Bożena Dusza**Dr Magdalena Wasylewicz**

Katedra Pedagogiki Medialnej i Komunikacji Społecznej
Instytut Pedagogiki

Uniwersytet Rzeszowski

Ul. Ks. Jałowego 24 35 – 959 Rzeszów +48 17 872 1821

E-mail: bozena_dusza@o2.pl; mwasylewicz@interia.pl